અધ્યાય ૩૦
નવસાદિ-કથન

શ્રી ગણેશાય નમઃ । શ્રી સરસ્વત્યૈ નમઃ । શ્રી ગુરુભ્યો નમઃ ।
શ્રી કુલદેવતાયૈ નમઃ । શ્રી સીતારામચંદ્રાભ્યાં નમઃ ।
શ્રી સદ્‌ગુરુસાઈનાથાય નમઃ ।

ઉપોદ્‌ઘાત : ભક્તોના પ્રેમભાજન, દયાના ભંડાર શ્રી સાઈનાથને અમારા નમસ્કાર છે. શ્રી સાઈ દર્શનમાત્રથી ભવભયને હરનારા છે. સર્વ સંકટોને ટાળનારા છે. પ્રારંભમાં પોતે નિર્ગુણ હતા, પણ ભક્તોની ભક્તિના કારણે તેમને સગુણ રૂપ ધારણ કરવું પડ્યું છે. સંતોનો જીવનહેતુ જ ભક્તોને આત્મદર્શન કરાવવાનો હોય છે. તેમાંયે સંતશિરોમણી સાઈનો તો ખાસ એ જ જીવનહેતુ હતો. તેમના ચરણનું શરણ પકડનારનાં સર્વ પાપ નષ્ટ થાય છે ને અવશ્ય તે આગળ વધે છે. પવિત્ર સ્થળોના બ્રાહ્મણો પણ તેમના ચરણનું સ્મરણ કરતા કરતા તેમની પાસે આવે છે, ધર્મગ્રંથો વાંચે છે અને ત્યાં બેસી ગાયત્રીમંત્ર જપે છે. આપણે પુણ્યહીન હોવાથી ભક્તિની કંઈ જ ખબર નથી. ખરું છે કે જગતમાં આપણા કહેવાતા આત્મજનો પણ આપણને તજી દેશે પણ શ્રી સાઈ આપણને કદી તજનાર નથી. શ્રી સાઈની કૃપાદષ્ટિ જેમના પર થાય છે તેમને સ્વતઃ જ સત્યાસત્યનો વિવેક તથા અપૂર્વ બુદ્ધિબળ પ્રાપ્ત થાય છે.

ભક્તોની કામના જાણીને શ્રી સાઈ તે પૂરી કરે છે. ઈચ્છિત વસ્તુ પ્રાપ્ત થતાં ભક્ત આભારવશ બને છે. શ્રી સાઈનું સ્મરણ કરી તેમની સ્તુતિ કરનારમાં ચિત્ત તેમની કૃપાથી શાંત-નિર્મળ બને છે. આવા દયાસાગર શ્રી સાઈની મારા પર થયેલી કૃપાને લીધે જ હું આ સાઈસચ્ચરિત્ર ગ્રંથ લખી શક્યો છું. નહિતર મારામાં એવો કયો ગુણ કે શક્તિ છે કે હું આવું સાહસ માથે લઈ શકું ? પણ એ ભાર શ્રી સાઈએ પોતે જ ઉપાડી લઈ મને હળવો-નિશ્ચિંત કર્યો છે. વાણી તથા કલમને પ્રેરણા દેનારો તેમના જ્ઞાનનો શક્તિવંત પ્રકાશ સદા મારા સામે હાજર હતો. જેથી

મારે કોઈ શંકા કે ચિંતા કરવાનું કારણ જ નહોતું. તેથી જ આ પુસ્તકરૂપે શ્રીસાઈએ મારી સેવા સ્વીકારી છે. મારા પૂર્વજન્મના કોઈ પુણ્યને લીધે જ મારા હાથે આ સેવા થઈ શકી છે. તેથી મારી જાતને ભાગ્યવંત, ધન્ય બનેલ હું સમજું છું.

નીચે આપેલી કથા એક વાર્તામાત્ર નથી, પણ પવિત્ર અમૃત છે. એ અમૃતના પીનારાને શ્રી સાઈની મહત્તા-સર્વજ્ઞત્વનાં દર્શન થશે. દલીલો કરી ટીકા કરનારાઓએ આ કથા વાંચવી જ નહિ. અહીં તો ચર્ચાની નહિ પણ અપાર શ્રદ્ધા-પ્રેમની જરૂર છે. વિદ્વાન, ભક્તિમાન, શ્રદ્ધાળુ જનોને તેમજ પોતાને સંતોના સેવકો ગણનાર લોકોને આ કથાઓ બહુ ગમશે. તેની કદર કરી ભાગ્યવંત ભક્તો સાઈલીલાઓને કલ્પતરુ ગણે છે. અજ્ઞાની જીવ સાઈલીલામૃતનું પાન કરીને મુક્તિ પામશે. ગૃહસ્થીઓ સંતોષ પામશે અને મુમુક્ષુ જનો સાધન પ્રાપ્ત કરશે. હવે અધ્યાયની કથા કહીએ.

કાકાજી વૈદ્ય : નાસિક જિલ્લાના વાની ગામમાં કાકાજી વૈદ્ય નામે એક સજ્જન ત્યાંની સપ્તશૃંગી માતાજીના પૂજારી હતા. તે કોઈ સંકટો તથા આફતમાં ઘેરાઈ જવાથી તેમના ચિત્તને શાન્તિ નહોતી થતી. તેથી દુઃખી થતા હતા. તેથી એક સાંજે માતાજીના મંદિરમાં જઈ ખરા ભાવથી સ્તુતિ કરી. આ ચિંતામાંથી પોતાને મુક્ત કરવા આર્તભાવે પ્રાર્થના કરી. માતાજી તેની ભક્તિથી પ્રસન્ન થયાં અને તે જ રાત્રે સ્વપ્નમાં દર્શન દઈને કહ્યું, ''તું બાબા પાસે જા. ત્યાં તારું ચિત્ત સ્થિર ને શાંત થશે.'' આ બાબા કયા એવું માતાજીને પૂછવા તે ઈંતેજાર હતા પણ એ પહેલાં તો એ જાગી ગયા. પછી તો માતાજીએ બતાવેલા આ બાબા કોણ હશે તેના વિચારમાં પડી ગયા. છેવટે એ બાબા ત્ર્યંબકેશ્વર (શિવજી) જ હશે એમ માની તે ત્ર્યંબકેશ્વર જઈ દસ દહાડા રોકાયા. નિત્ય પ્રાતઃકાળમાં વહેલા ઊઠી સ્નાન કરી રુદ્રમંત્ર જપતા, રુદ્રાભિષેક કરતા અને અન્ય ધર્મધ્યાનમાં સમય ગાળતા હતા; પણ તેમના ચિત્તની શાન્તિ થઈ નહિ. એથી તે ઘેર પાછા આવ્યા અને પુનઃ માતાજીને આર્જવભરી સ્તુતિ કરી અને દયા કરીને સહાય માટે યાચના કરી. એથી પુનઃ માતાજીએ સ્વપ્નમાં દર્શન આપ્યાં અને કહ્યું, ''તું ફોગટ ત્ર્યંબકેશ્વર શા માટે ગયો હતો ? બાબા એટલે શિરડીના શ્રી સાઈ સમર્થ.''

એથી કાકાજી વિચારવા લાગ્યા કે શિરડી કેમ અને ક્યારે જવું અને બાબાનાં દર્શન શી રીતે કરવાં ? સંતના દર્શનની અભિલાષા થતાં એ સંત પોતે જ અગર ઈશ્વર જ એ ઇચ્છા પૂરી કરે છે. ખરી રીતે તો સંત તથા અનંત ઈશ્વર બન્ને એક જ છે. તેમનામાં મુદ્દલ ભેદ નથી. જો કોઈ માનતું હોય કે હું જાતે જઈને સંતનાં દર્શન કરીશ તો એ તો માત્ર જૂઠી બડાઈ જ છે. સંતની ઇચ્છા ન હોય તો કોણ જઈ શકવાનું હતું કે દર્શન પામી શકવાનું હતું ? ઝાડનું એક પાંદડું પણ તેમની ઇચ્છા વિના ફરકી શકતું નથી. સંતના દર્શનની જેમ ભકતની વધુ આતુરતા, જેમ વધુ શ્રદ્ધાભક્તિ, તેમ ભકતની ઇચ્છા વધુ ત્વરિત પૂરી થાય છે. યજમાન અતિથિને સન્માનથી મળવાની સર્વ તૈયારી પણ કરે છે. કાકાજીએ પણ એમ જ થયું.

શામાની બાધા : શિરડીની યાત્રાનું કાકાજી જ્યાં ચિંતન કરતા હતા ત્યાં શિરડી તેડી જનાર એક અતિથિ જ તેમને ત્યાં આવી ચડ્યા. આ અતિથિ જ બાબાના અંગત પરમ ભકત શામા પોતે જ હતા. અણીના પ્રસંગે જ તે શિરડી કેમ આવ્યા તે જોઈએ. બાળવયમાં શામા ખૂબ માંદા પડેલા. ત્યારે કુળદેવી વણીનાં સપ્તશૃંગી માતાજીની બાધા શામાની બાએ લીધી કે 'પુત્ર સાજો થઈ જશે એટલે છોકરાને તારી પાસે લાવીને તારે ચરણે ધરીશ.' તે પછી કેટલાંક વર્ષ બાદ શામાની બાને સ્તન ઉપર ખરજવાની ભારે પીડા ઉપડી. વળી એ વખતે તેણે બીજી બાધા લીધી કે 'મને આ દર્દ મટી જશે તો હું સપ્તશૃંગી માતાજીને ચાંદીનો બે સ્તન ચડાવીશ.'

આ બન્ને લીધેલી બાધા પૂરી થઈ શકી નહિ અને તેની બા મરવા પડ્યાં. છેલ્લી ઘડીએ શામાને પાસે બોલાવી તેની બાએ આ બાધાની વાત કરી અને તે પૂરી કરવાનું શામા પાસેથી વચન લીધું. ત્યાર પછી જ તેણે દેહ છોડ્યો. સમય તો પસાર થતો ગયો અને શામા પણ બાધા પૂરી કરવાનું ભૂલી ગયા. આમ એ બાધા લીધીને ત્રીશ વર્ષ થઈ ગયાં હતાં. એવામાં શિરડીમાં એક પ્રખ્યાત જોશી આવીને એક માસ રોકાયા. બુટી તથા બીજાનું તેણે કહેલ ભાવિ સાચું પડ્યું હતું. તેથી માંદા રહેતા શામાના નાના ભાઈ બાપાજીએ પણ જોવડાવ્યું. પોતાની માંદગીનું કારણ ત્યારે જોશીએ કહ્યું કે 'તમારી બાને મરતી વખતે બે બાધા પૂરી કરવાનું તમારા વડીલ ભાઈએ વચન આપ્યું છે. પણ તેણે તે પૂરી કરી નથી. તેથી તમારા પર માતાજીની નારાજી ઊતરી છે. તેને લીધે હજી તમને આ પીડા છે.'

આ વાત બાપાજીએ શામાને કહી ત્યારે તેને એ બાધા યાદ આવી. વધુ વિલંબ કરવો એ ઠીક નહિ એમ માની સોની પાસે ચાંદીના સ્તનની જોડી તૈયાર કરાવી અને મસીદમાં જઈ બાબાને સાષ્ટાંગ પ્રણામ કરી એ સ્તનની જોડી બાબાને જ ધરાવી તેનો સ્વીકાર કરી બાધામાંથી મુક્ત કરવા અરજ કરીને કહ્યું, ''બાબા, મારાં સપ્તશ્રૃંગી માતા તો આપ જ છો.'' પણ બાબાએ તેને વણી સપ્તશૃંગી માતાજીના મંદિરે જઈ દર્શન કરી જાતે જ માતાજીની પાસે એ જોડી અર્પણ કરી આવવા આગ્રહ કર્યો.

તેથી શામા બાબાની રજા લઈ બાપાજીને સાથે રાખી વણી જવા નીકળ્યા અને પૂજારીની તપાસ કરી કાકાજીને ઘેર આવ્યા. એ સમયે જ કાકાજીને બાબાના દર્શનની તાલવેલી લાગી હતી. ત્યાં જ બાબાના પરમભકત શામા જ તેને મળ્યા. આ કેવો અજબ જોગાનુજોગ થયો !

શામા પોતાને ઘેર આવતાં તે કોણ તથા ક્યાંથી આવે છે એમ કાકાજીએ પૂછ્યું. ''હું શિરડીથી આવું છું.'' એવું સાંભળીને તો કાકાજી શામાને ભેટી પડ્યા. હૃદયમાં પ્રેમ સમાતો નહોતો. પછી તો શામાએ સાઈલીલાની ઘણી જ વાતો કરી અને પોતાની બાધા પૂરી કરી બન્ને જણ સાથે જ શિરડી આવવા નીકળ્યા. શિરડી પહોંચી કાકાજી મસીદમાં ગયા અને બાબાને સાષ્ટાંગ પ્રણામ કરી દર્શન કરતાં જ અશ્રુ વડે આંખો ભીની થઈ અને ચિત્તની ચંચળતા જતી રહી. મન નચિંત-શાંત થયું. કાકાજીને મનમાં થયું, ''આ દેવી અજબ શક્તિ કહેવાય ? બાબા નથી કશું બોલ્યા, નથી પ્રશ્નોત્તર કર્યા, નથી કોઈ મંત્ર ઉચ્ચાર્યો, માત્ર તેમનાં દર્શન કરતાં જ મને આટલું સુખ થયું ! મારા ચિત્તની અશાન્તિ દૂર થઈ અને અંતરમાં આનંદોર્મિ જાગી. આ દર્શનની મહત્તા કોણ વર્ણવી શકે?'' કાકાજીની તો દષ્ટિ જ શ્રી સાઈચરણમાં ચોંટી રહી અને તે એક શબ્દ પણ ઉચ્ચારી શકયા નહિ. બાબાની લીલા સાંભળીને તેમને બેહદ આનંદ થયો. ત્યારથી તેમણે બાબાનું સંપૂર્ણ શરણ સ્વીકાર્યું. તમામ ચિંતા-ઉપાધિ વિસરી ગયા અને નિર્મળ સુખ પામ્યા. શિરડીમાં સુખેથી બાર દિવસ રોકાયા અને પછી બાબાની રજા લઈ ઉદી-આશીર્વાદ સાથે વણી પાછા ગયા.

રાહતાના ખુશાલચંદ : કહે છે કે પરોઢિયે આવેલું સ્વપ્ન જાગ્યા પછી ઘણુંખરું સાચું પડે છે. એ વાત ખરી જ હશે પણ બાબાએ કાકાસાહેબ દીક્ષિતને રાહતા મોકલ્યા અને આજ્ઞા કરી, ‘‘તું રાહતા જા. મેં ખુશાલચંદને ઘણા દહાડાથી જોયો નથી. માટે તેને તેડી લાવ.’’ કાકાસાહેબ ટાંગો લઈને રાહતા ગયા અને ખુશાલચંદને મળીને બાબાનો સંદેશ આપ્યો. એ સાંભળી ખુશાલચંદ પણ આશ્ચર્ય પામ્યા. તેમણે કહ્યું, ‘‘હું જમીને જરા આરામ માટે સૂતો હતો ત્યાં સ્વપ્નમાં આવી બાબાએ મને તાત્કાલિક શિરડી આવી જવા આજ્ઞા કરી. તેથી હું આવવાની તૈયારી કરતો જ હતો. પણ આટલામાં ઘોડું નથી તેથી બાબાને ખબર દેવા મારા દીકરાને જ મોકલ્યો છે. માટે ચાલો.’’ અને એ બન્ને ટાંગામાં બેસી શિરડી આવ્યા. શેઠ ખુશાલચંદ બાબાનાં દર્શન કરી બહુ રાજી થયા. બાબાની આ લીલા જાણી બધાંને ભારે આનંદ થયો.

મુંબઈનો પંજાબી રામલાલ : એક વાર રામલાલ નામે મુંબઈના પંજાબી બ્રાહ્મણને સ્વપ્નમાં બાબાનું દર્શન એક મહંતરૂપે થયું, પણ તે તેમને કશી જ માહિતી પૂછી શકયો નહિ. તેથી તેમનાં પ્રત્યક્ષ દર્શન કરવાની તેને ઇચ્છા જાગી. પણ તેમના ઠામકેઠાણાની તેને કંઈ જ ખબર નહોતી. તેથી શું કરવું એ સૂઝતું નહોતું. પણ અતિથિને બોલાવનાર યજમાન જ સર્વ જરૂરી તૈયારી કરે છે, તેના જેવું આ દૃષ્ટાંતમાં પણ બન્યું. તે જ દિવસ બપોરે રસ્તા પર રામલાલ ફરતા હતા. ત્યાં જ એક દુકાનમાં તેણે બાબાની છબી જોઈ. સ્વપ્નમાં દેખેલા મહંતનો ચહેરો આ છબીને બરાબર મળતો આવતો હતો. તેથી તપાસ કરી. એ છબી તો શિરડીના સાઈબાબાની છે એમ માલૂમ પડ્યું. તેથી તરત શિરડી ગયો અને અંતકાળ સુધી ત્યાં જ રહ્યો.

આમ બાબા ભક્તોને દર્શન અર્થે શિરડી બોલાવતા હતા અને તેમની સાંસારિક તેમજ આધ્યાત્મિક અભિલાષાઓ પૂરી કરતા હતા.

સ્વસ્તિ શ્રી સંતસજ્જનપ્રેરિતે ભકતહેમાડપંતવિરચિતે
શ્રી સાઈસમર્થસચ્ચરિત્રે ‘‘નવસાદિ કથન’
નામ ત્રીસમો અધ્યાય સંપૂર્ણ
। શ્રી સદ્‌ગુરુસાઈનાથાર્પણમસ્તુ । શુભં ભવતુ ।